

AFYONKARAHİSAR TİCARET VE SANAYİ ODASI

AFYONKARAHİSAR HAYVANCILIK RAPORU

Haziran - 2020

Bu Rapor Afyonkarahisar Ticaret ve Sanayi Odası AR-GE ve Dış İlişkiler Birimi tarafından derlenmiştir.

İÇİNDEKİLER

AFYONKARAHİSAR HAYVANCILIK RAPORU.....	3
1. TÜRKİYE’DE KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK	3
1.1. Türkiye’de Koyun Yetiştiriciliği	4
2. AFYONKARAHİSAR’DA KÜÇÜK BAŞ HAYVANCILIK	4
2.1. Afyonkarahisar’da Koyun Yetiştiriciliği	4
3. KOYUN YETİŞTİRİCİLİĞİNİN GELECEĞİ	4
3.1. Koyun Yetiştiriciliğinin Güçlü Yönleri	4
3.2. Fırsatlar	5
3.3. Tehditler.....	5
4. TÜRKİYE’DE BÜYÜK BAŞ HAYVANCILIK	6
4.1. Hayvanlardan Üretilen Süt Miktarları	6
5. AFYONKARAHİSAR’DA BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK	7
5.1. Afyonkarahisar’da Büyükbaş Hayvancılık Avantajları.....	8
6. AFYONKARAHİSAR’DA HAYVANCILIK YAPMANIN AVANTAJLARI	8
6.1. Zayıf Yanları.....	8
6.2. Tehditler.....	9
7. BÜYÜKBAŞ VE KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK KARŞILAŞTIRMA.....	10
8. TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU DESTEKLEME KRİTERLERİ (BESİ PROJESİ - EN FAZLA 250 SIĞIR, EN FAZLA 500 KOYUN KAPASİTELİ)	12
8.1. Genel Uygunluk Kriterleri.....	12
8.2. Destek Oranları.....	13
8.3. Uygun Harcamalar.....	13
8.4. Mesleki Yeterlilik Kriteri	14

ŞEKİLLER TABLOSU

Tablo 1: Yıllar İtibariyle Türkiye'de Küçükbaş Hayvan Sayısı	3
Tablo 2: 2018-2019 Hayvan Sayıları ve Değişim Oranları.....	6
Tablo 3: Toplam süt üretiminin türlerine göre dağılımı (%), 2019	6
Tablo 4: Afyonkarahisar 2018 ve 2019 Büyükbaş Hayvan Sayısı.....	7
Tablo 5: İpard Programı Sıralama Kriterleri	15

AFYONKARAHİSAR HAYVANCILIK RAPORU

1. TÜRKİYE'DE KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK

Dünyadaki küçükbaş hayvan varlığının yaklaşık yüzde 2'si ülkemizde bulunuyor. Türkiye koyun varlığı açısından dünyada 10'uncu, keçi varlığında 22'nci, Avrupa'da ise küçükbaş hayvan varlığında birinci sırada yer alıyor.

Ülkemizin koyun varlığı 2002-2019 yılları arasında yüzde 48 oranında artarak 25,2 milyon baştan 37,3 milyon başa; keçi varlığı da yüzde 65 artarak 6,8 milyon baştan 11,2 milyon başa yükseldi. Diğer bir ifadeyle, 2002 yılında 31,9 milyon baş olan küçükbaş hayvan sayısı, 2019 yılında 49,8 milyon başa ulaştı. (2019 yılı Eylül ayı verisi)

Tablo 1: Yıllar İtibariyle Türkiye'de Küçükbaş Hayvan Sayısı

KÜÇÜKBAŞ HAYVAN SAYILARI			
YIL	KOYUN	KEÇİ	KÜÇÜKBAŞ TOPLAM
2002	25.173.706	6.780.094	31.953.800
2003	25.431.539	6.771.675	32.203.214
2004	25.201.155	6.609.937	31.811.092
2005	25.304.325	6.517.464	31.821.789
2006	25.616.912	6.643.294	32.260.206
2007	25.475.293	6.286.358	31.761.651
2008	23.974.591	5.593.561	29.568.152
2009	21.749.508	5.128.285	26.877.793
2010	23.089.691	6.293.233	29.382.924
2011	25.031.565	7.277.953	32.309.518
2012	27.425.233	8.357.286	35.782.519
2013	29.284.247	9.225.548	38.509.795
2014	31.140.244	10.344.936	41.485.180
2015	31.507.934	10.416.166	41.924.100
2016	30.983.933	10.345.299	41.329.232
2017	33.677.636	10.634.672	44.312.308
2018	35.194.972	10.922.427	46.117.399
2019 1. dönem	38.448.476	11.367.584	49.816.060

Kaynak:TÜİK

*2019 Eylül verilerine göre

1.1. Türkiye’de Koyun Yetiştiriciliği

Türkiye koyun varlığı açısından dünyada 10’uncudur. Ülkemizin koyun varlığı 2002-2019 yılları arasında yüzde 48 oranında artarak 25,2 milyon baştan 37,3 milyon başa ulaşmıştır.

Diğer hayvanlarla karşılaştırıldığında, **daha kanaatkâr olması ve besin gereksinimlerinin büyük ölçüde çayır-mera, nadas ve anızlardan sağlanması** nedeniyle koyun ve keçinin tarımsal yapı içinde özel bir yeri vardır. **Yağışı az bölgeleri, engebeli arazileri, zayıf otlakları en iyi değerlendiren, hastalıklara ve soğuğa dayanıklı hayvanlar** olan koyun ve keçiler, az masrafla güvenli üretim sağlama bakımından daima insanların ilgisini çekmiştir.

2. AFYONKARAHİSAR’DA KÜÇÜK BAŞ HAYVANCILIK

Ege Bölgesi illeri arasında 2019 yılında toplam küçükbaş hayvan sayısı **en yüksek olan il 1 milyon 45 bin baş hayvan ile Afyonkarahisar’dır**. Afyonkarahisar **Türkiye’de ise 14.** sıradadır. Afyonkarahisar ilçeleri arasında toplam küçükbaş hayvan sayısı **en yüksek** olan ilçe 154 bin 935 baş ile **Emirdağ** olurken, toplam küçükbaş hayvan sayısı **en düşük** olan ilçe 7 bin 842 baş ile **Kızılören** ilçesidir. Küçükbaş **hayvandan üretilen Süt/Yıl: 32 bin 251 ton ile Türkiye’de 24.** Sıradadır. Afyonkarahisar ilçeleri arasında en yüksek keçi sayısına sahip ilçe ise 15 bin 620 baş ile Dinar iken en düşük keçi sayısına sahip ilçe 110 baş ile Evcilerdir.

2.1. Afyonkarahisar’da Koyun Yetiştiriciliği

Afyonkarahisar ‘da koyun sayısına bakıldığında Afyonkarahisar **943 bin 601 baş koyun** ile en yüksek koyun sayısında **Türkiye’de 9., Ege Bölgesinde 1. sırada** yer almaktadır. Koyun sayısı **en yüksek** olan ilçe 145 bin 945 baş ile **Emirdağ** olurken, koyun sayısı **en düşük** olan ilçe 7 bin 394 baş ile **Kızılören** ilçesidir

3. KOYUN YETİŞTİRİCİLİĞİNİN GELECEĞİ

3.1. Koyun Yetiştiriciliğinin Güçlü Yönleri

- Mera varlığımız ve meralarımızın koyunculuğa uygun olması,
- Koyun yetiştiriciliğinde binlerce yıllık kültürel deneyime sahip oluşumuz, sayısal olarak mevcut koyun varlığımız ve yerel çeşitlerimizin varlığı,
- Et, süt, yapağı, deri, gübre gibi koyun ürünlerinin sağlık açısından faydalı ve yüksek kaliteli ürünler olması,
- Koyunların sığırlara göre üreme süresinin kısa, verimi ve kabiliyetinin yüksek, yemden yararlanma yeteneğinin fazla olması,

3.2.Fırsatlar

- Küçük işletmelerin geçimlik kazanç elde edebiliyor olması, aile işletmelerine önem verilerek kırsaldan göç olgusunun engellenebilmesi,
- Yurtiçinde kırmızı et açığının olması nedeniyle koyun, kuzu etine olan yüksek talebin devam etmesi, coğrafi konumumuz nedeniyle Ortadoğu ve Avrupa pazarlarına ihracat yapabilecek olmamız,
- Fiziki ve kültürel altyapımızın ülkemiz koyunculuk potansiyel ve hedeflerine ulaşmak konusunda müsait olması,
- Etçi, sütçü spesifik melezleme çalışmalarının yapılması, geliştirilen ırkların olması (tahirova,sönmez, sakız vb.), kuraklığa ve iklim değişikliklerine karşı yerli ırklarımızın dayanıklı,adaptasyon kabiliyetinin yüksek ve verimli olması.
- Teknolojik gelişmelerin üretim, pazarlama ve yönetim konusunda sağlayabileceği fırsatların olması.
- Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından halk elinde ıslah (HEI) ve gen kaynakları, Anaç koyun ve keçi desteklemesi,Küçükbaş soy kütüğü desteklemesi, Sürü Büyütme ve Yenileme Destekleme Çalışmaları gibi projelerin devam ediyor olması

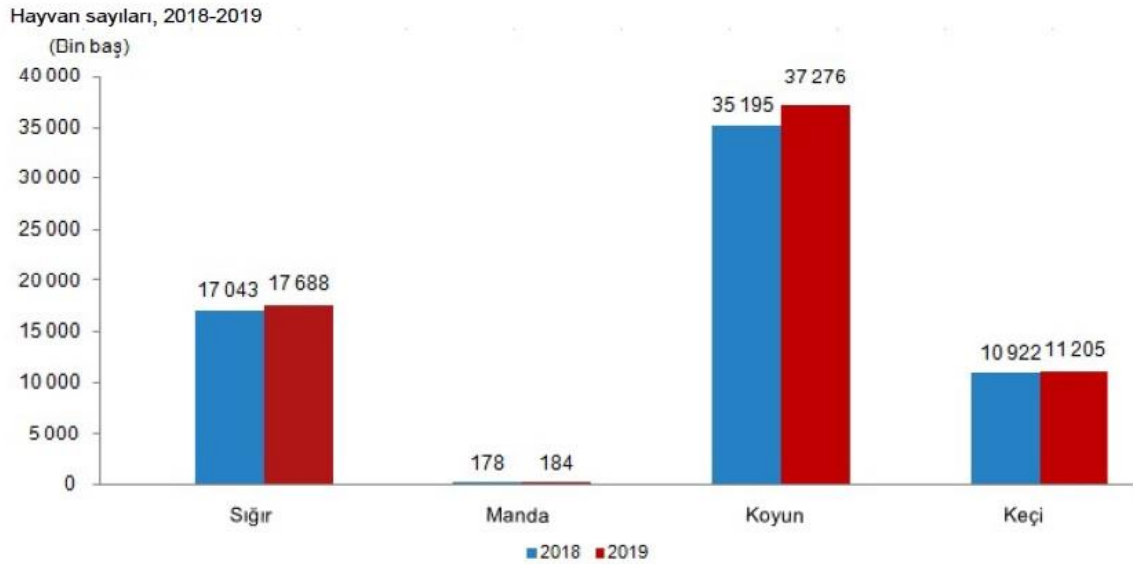
3.3. Tehditler

- Canlı hayvan, yem ve hammaddelerin ithalatı nedeniyle coğrafyamızın alışık olmadığı hastalıkların görülmesi ve üretim maliyetlerinin yükselmesi,
- Çobanlık mesleğine toplumun tüm kesimlerince ilgi gösterilmemesi nedeniyle gençlerin bu mesleğe yönelmemesi, mevcut işletmelerde genç çoban bulunamaması,
- Koyun ürünlerinin pazarlanmasına ilişkin tüketicilerin algı sorunu, fast food a uygun olmaması, pazarın yönetiminin kurban sonrası dönemlerde planlanmasının zorluğu,
- Hayvan kayıtlarının tutulamaması ve TÜİK hayvan sayısı verilerinin gerçeği yansıtmaması,
- Devletin sığırcılığa nazaran koyunculuğu ikinci derecede önemli görmesi sonucu olarak Et Süt Kurumunun küçükbaş sınıflandırmasını doğru yapmaması.

4. TÜRKİYE’DE BÜYÜK BAŞ HAYVANCILIK

Türkiye’deki büyükbaş hayvan sayısı 2019’da bir önceki yıla kıyasla yüzde 3,8 oranında artarak 17 milyon 872 bin başa ulaştı. Büyükbaş hayvanlar arasında yer alan sığır sayısı %3,8 artarak 17 milyon 688 bin baş, manda sayısı %3,2 artarak 184 bin 192 baş olarak gerçekleşti.

Tablo 2: 2018-2019 Hayvan Sayıları ve Değişim Oranları

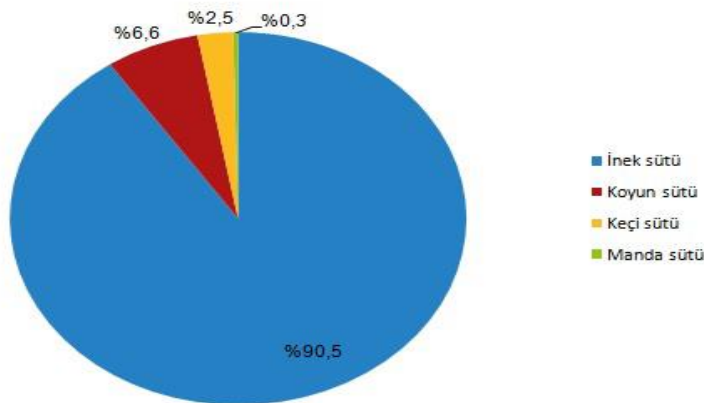

Kaynak: TÜİK

4.1. Hayvanlardan Üretilen Süt Miktarları

Toplam süt üretimi bir önceki yıla göre %3,8 artarak 22 milyon 960 bin ton oldu. Süt üretiminin %90,5'ini inek sütü, %6,6'sını koyun sütü, %2,5'ini keçi sütü ve %0,3'ünü manda sütü oluşturmuştur.

Tablo 3: Toplam süt üretiminin türlerine göre dağılımı (%), 2019

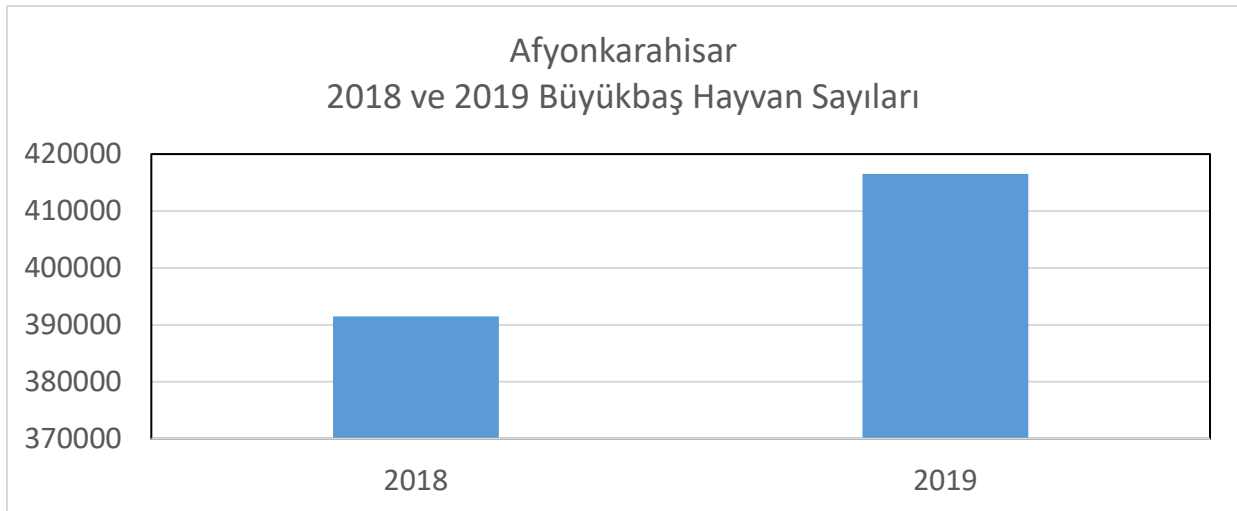

Kaynak: TÜİK

5. AFYONKARAHİSAR'DA BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK

Afyonkarahisar'da 2019 yılı toplam **büyük baş hayvan sayısı** TÜİK verilerine göre **416 bin 500'dür**. Ege Bölgesi illeri arasında 2019 yılı itibariyle sığır sayısı en yüksek olan il 780 bin 151 baş ile İzmir'dir. En düşük olan il ise 147 bin 895 baş ile Uşak'tır. Manda sayısına bakıldığında ise Ege Bölgesi illeri arasında **manda sayısı en yüksek** olan il 6 bin 301 baş ile **Afyonkarahisar** olurken en düşük olan il sıfır manda varlığı ile Muğla'dır. 2019 yılı itibariyle Afyonkarahisar ili 410 bin 199 baş sığır ile en yüksek sığır sayısında Türkiye'de 9., Ege Bölgesi'nde 3. sırada; 6 bin 301 baş manda ile en yüksek manda sayısında Türkiye'de 10., Ege Bölgesi'nde 1. sırada yer almaktadır. Afyonkarahisar ilçeleri arasında sığır sayısı en yüksek olan ilçe 70 bin 427 baş ile Merkez ilçe olurken, sığır sayısı en düşük olan ilçe 1585 baş ile Kızılören ilçesidir. Manda sayısına bakıldığında Afyonkarahisar ilinde manda sayısı en yüksek ilçe Merkez 3 bin 319 baş, olurken manda sayısı en düşük olan ilçe Emirdağ'dır. Sandıklı, Dinar, Başmakçı, Evciler, Çobanlar, Dazkırı, Hocalar ve Kızılören ilçelerinde manda varlığı bulunmamaktadır 199 baş sığır ile en yüksek sığır sayısında Türkiye'de 9., Ege Bölgesinde 3. sırada; 6 bin 301 baş manda ile en yüksek manda sayısında Türkiye'de 10., Ege Bölgesinde 1. sırada yer almaktadır. Afyonkarahisar ilçeleri arasında sığır sayısı en yüksek olan ilçe 70 bin 427 baş ile Merkez ilçe olurken, sığır sayısı en düşük olan ilçe 1585 baş ile Kızılören ilçesidir. Manda sayısına bakıldığında Afyonkarahisar ilinde manda sayısı en yüksek ilçe 3 bin 319 baş ile Merkez ilçe olurken manda sayısı en düşük olan ilçe 1 baş ile Emirdağ. Sandıklı, Dinar, Başmakçı, Evciler, Çobanlar, Dazkırı, Hocalar ve Kızılören ilçelerinde manda varlığı bulunmamaktadır.

Tablo 4: Afyonkarahisar 2018 ve 2019 Büyükbaş Hayvan Sayısı

Kaynak:TÜİK

5.1.Afyonkarahisar’da Büyükbaş Hayvancılık Avantajları

Afyonkarahisar’da büyükbaş hayvancılık için geniş **mera varlığının yanında önemli bir miktarda yem bitkisi ekilişi ve ilave yem bitkisi ekilişi yapılacak tarıma elverişli alanlar mevcuttur.** Hem süt, hem de besi sektörü için en önemli girdi olan **yem konusunda sıkıntı yoktur.** Ayrıca il genelinde **ucuz iş gücü temini** de mümkündür. Bu veriler ışığı altında **hem süt hem de besi-et sektörü için entegre tesisler kar sağlayacaktır.**

6. AFYONKARAHİSAR’DA HAYVANCILIK YAPMANIN AVANTAJLARI

- Bölgede yerleşik hayvancılık kültürünün varlığı
- Afyonkarahisar’ın ürünlerle ilgili pozitif imajı
- Aile şirketleri olunması sebebiyle ikinci kuşağa aktarılan güçlü ve deneyimli teknik kadrolar
- Firmaların gelişme ve büyüme isteği
- Hayvancılık için mera ve bitki örtüsünün uygun olması
- Gıda sektörü ile iştigal edildiğinden hijyen kurallarına verilen önem
- Kurumsal firmaların ille özdeşleşen marka bilinirliği
- Müşteriler tarafından markalara duyulan güven
- Satış-pazarlama kapsamında ulusal marketlerle yakın işbirlikleri
- Yeni tesis yapılanmalarında kullanılan son teknoloji ekipmanlar
- Et ürünleri ile iştigal eden firmaların kendi besi çiftliklerine sahip olması
- Güçlü sermaye yapıları
- Firmaların yurtiçi ve yurtdışından kendi hammaddelerini tedarik etme kapasiteleri
- Müşteri memnuniyeti
- Afyon Kocatepe Üniversitesi Veterinerlik ve Gıda Mühendisliği Fakültelerinin bulunması
- Gelişmeye açık yönetim anlayışı
- Trend takip yeteneği
- Bölgenin iyi bir altyapıya sahip olması
- Bölgedeki kesimhane sayısı
- Üretilen et ve et ürünlerinin pazara olan yakınlığı

6.1.Zayıf Yanları

- Hayvancılığın bilinçsizce yapılması
- Canlı hayvan alımlarında yaşanan daralma

- Ar-Ge ve yenilik kültürünün eksikliği
- Reklam ve tanıtım yetersizliği
- Yatırımcıların bölgeyi tercih etmiyor olması
- Kalifiye eleman eksikliği
- Satış ve pazarlama yeteneği eksikliği
- Ürün geliştirme konusundaki yetersizlikler
- Teşvik bölgesinde bulunmaktan dolayı teşviklerden yararlanamamak ve bu sorundan kaynaklanan haksız rekabet
- Markalaşmaya yeterince önem verilmemesi
- Mağazalaşma kapsamındaki eksiklikler
- Market markaları için yapılan fason üretimler için müşteri tarafındaki negatif algı
- Kalite Güvence sistemlerinin oturmamış olması
- Kurumsal yapının vermiş olduğu anlık karar verebilme yeteneğinin eksikliği
- Türkiye'ye ithalat yoluyla gelen malların maliyetlere etkisi ve kapasite kullanım oranının düşmesi, sabit giderlerin artması
- Sektörde gittikçe yükselen dışa bağımlılık
- Pazar istihbaratı yapılamaması
- Yabancı dil bilen dış ticarete hakim eleman bulma zorluğu
- Yeni müşteriye ulaşamamak
- Verimliliğin yükseltilmesi kapsamında çalışmalar yapılmaması
- Kendi işleme tesisi olmayan firmaların fiyatlarının yüksek kalması
- Bilindik müşterilerin olduğu pazara çalışmak, diğer pazarlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamak
- Uzun dönemli çalışma planlarının yapılmayışı
- Et fiyatlarındaki istikrarsızlık
- İşbirliği kültürünün bulunmaması

6.2.Tehditler

- Dünya piyasalarında yaşanan değişiklikler
- Döviz kurunda yaşanan dalgalanmalar ve istikrarsızlık
- Komşu ülkelerde yaşanan sorunlar nedeniyle onlara ürün satamamak
- Ülke dışından sürekli hale gelen canlı hayvan ve et girişi, ithalat kapılarının sonuna kadar açılması

- Bölgedeki yurtiçi uçuşların yetersizliği
- Canlı hayvan ve et ürünlerinde gelişebilecek hastalık riski, kontrolsüz hayvan hareketleri ve salgın
- Genç nüfusun büyük şehirlere göçü ve bu sorunun getirdiği sektöre olan ilgisizlik
- Genel gider maliyetlerin hızla yükselmesi
- Köyden kente göçün artması, kırsal nüfusun azalması sonucunda hayvancılıkla uğraşan insan sayısının da azalması
- Çalışanların yaş ortalamasının sürekli yükselmesi
- Pazarlardaki et fiyatının yükselmesi sonucu yaşanan daralma ve müşteri kayıpları
- Girdi maliyetlerinin yüksekliği
- Yeni girişimler neticesinde rekabetin yoğun olması ve rekabetin fiyat ekseninde yapılıyor olması
- AB mevzuatından kaynaklanan çevre ile ilgili yaptırımlar
- Hedef pazarlardaki Ülkelerarası Gıda Güvenlik Anlaşmaları
- Kasap ve sektöre yönelik yetişmiş eleman bulunmaması
- Eğitim sisteminin değişmesi ve yetersizliği sebebiyle eğitimsiz gençlerin farklı sektörlerde çalışma isteği
- Artan rekabet ve bunun getirdiği tahsilât problemleri
- Aynı sektörde Doğu illerine verilen farklı hibeler
- Ucuz/ekonomik diye üretilen sucuk üretiminde yapılan hileler
- Yurtiçindeki hayvan sağlığı ve hastalıkların eradike edilememesi
- Et ve süt fiyatlarının regüle edilememesi, süt fiyatlarının düşük kalması nedeniyle kasaplık hayvan sayısındaki artış olarak sıralanmaktadır

7. BÜYÜKBAŞ VE KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK KARŞILAŞTIRMA

İlimizde her iki yetiştiricilik içinde gerekli altyapı ve bilgi birikim mevcut olup;

- a) İlimizde büyükbaş yetiştiriciliği mevcut olan çayır, meraların ve muhteviyatının kısıtlı olması nedeniyle genel anlamda işletme içerisinde besleme yoluyla yapılmakta buda yem girdi maliyetlerini aşırı derecede artırmaktadır, Küçükbaş hayvancılıkta ise hayvanlar mevcut mera ve çayırlardan daha fazla istifade edebilmekte ve besleme maliyetleri düşmektedir.

- b)** Ülkemiz son 50 yıldır kırmızı et ihtiyacını büyükbaş hayvanlardan elde etme yoluna gitmekte olup; bu da et fiyatlarında aşırı yükselme ve dalgalanmalara sebebiyet vermektedir. Tarım ve Orman Bakanlığının küçükbaş hayvan yetiştiriciliğini özendirmek ve küçükbaş hayvan sayısının artırma yönünde attığı adımlar ile bu sıkıntının önüne geçilmesi planlanmakta ve küçükbaş hayvan yetiştiricilerine ‘Sürü Büyütme Desteği’ adı altında desteklemem modelini 2020 yılında devreye sokmuş bulunması, ilimizde de bu yönde bir gelişmenin ileriki dönemde oluşacağı öngörüsünü oluşturmaktadır.
- c)** Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği üreme döngüsü nedeniyle büyükbaş hayvana göre daha verimli ve rantabldır.
- d)** Bununla birlikte küçükbaş hayvancılıkta çoban istihdam sorunu bulunmakta bu ihtiyaç yabancı uyruklular tarafından giderilmeye çalışılmaktadır(Özellikle Afgan)
- e)** İlimizde bulunan 22 kesimhane işletmesinden 2 tanesinde küçükbaş kesim hattı bulunmaktadır. Bu sayının artan talepler yapılacak değerlendirmeler ile artırılması yerinde olacaktır.
- f)** İlimizde özdeşleşen sucuk, pastırma kaymak ürünlerinin tamamının büyükbaş hayvanlardan elde edilen ürünlerden üretilmesi nedeniyle küçükbaştan elde edilen hayvansal ürünlerin pazarda tam manasıyla yerini bulmaması küçükbaş hayvancılık için negatif yöndür.
- g)** Sonuç olarak; Ülkemizin ve İlimizin asıl sıkıntısı kırmızı et ihtiyacının tek yönlü(sığır eti) olarak karşılanmasıdır. Tarım ve Orman Bakanlığının mevcut küçükbaş hayvan varlığını 100 milyona çıkarma hedefi, kırmızı et tedariginde yaşanan bu tek yönlü durumun küçükbaş hayvancılığın özendirilerek düzeltilmesi de göz önüne alındığında, tüm ülkede olduğu gibi ilimizde de küçükbaş hayvancılık ile ilgili yapılacak yatırımlar ileri dönemler için daha rantabl görünmektedir.

8. TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU DESTEKLEME KRİTERLERİ (BESİ PROJESİ - EN FAZLA 250 SIĞIR, EN FAZLA 500 KOYUN KAPASİTELİ)

Bu tedbirin yararlanıcıları, kamu tüzel kişilikleri hariç, ulusal kanunlarca tanınmış, Ulusal Çiftçi Kayıt Sistemi veya Ulusal Hayvan Kayıt Sistemine kayıtlı olan gerçek kişiler ve tüzel kişilerdir.

8.1.Genel Uygunluk Kriterleri

- Başvuru sahipleri vergi sistemine kayıtlı olmalıdır. Ayrıca başvuru sahiplerinin devlete ödenmemiş vergi ve sosyal güvenlik borçlarının bulunmaması gerekmektedir.
- Başvuru sahipleri, TKDK tarafından son ödemenin yapılmasından sonra 5 yıl süre ile yatırımın çalışır vaziyette muhafaza edilmesini ve önemli bir değişikliğe maruz kalmamasını temin etmek zorundadırlar.
- Başvuru sahipleri (gerçek kişi olması durumunda kendisi, tüzel kişiliklerde ise tüzel kişiliği temsil ve ilzama yetkili olan kişi) başvurunun sunulduğu tarihte 18 yaşını doldurmuş olmalı ve 65 yaşından büyük olmamalıdır.
- Kiralanmış bir mülk üzerinde yapılacak yatırımlar uygun yatırımlardır. Kiralama süresi yatırımın tamamlandığı (son ödemenin yapıldığı) tarihten itibaren en az beş yılı kapsamalıdır.
- Nihai ödeme talebinin yapıldığı tarihte başvuru sahipleri Ulusal Hayvan Kayıt Sistemi'ne kayıtlı olmalıdır.
- Başvuru sahibi (gerçek kişi olması durumunda kendisi, tüzel kişiliklerde, tüzel kişiliği temsil ve ilzama yetkili olan kişi) ziraat, veterinerlik veya ilgili diğer uzmanlık alanındaki bir ziraat meslek lisesi, meslek yüksekokulu veya üniversite diploması ile (master veya doktora dahil) ya da ilgili ulusal kayıt sistemleri tarafından belgelenebilecek şekilde tarım ya da ilgili diğer uzmanlık alanında minimum üç yıl çalışma deneyimi ile yeterliliğini kanıtlamalıdır.
- Nihai ödeme talebinin yapıldığı tarihe kadar, tarımsal işletmeler çevre koruma ve hayvan refahı konularındaki minimum ulusal gereklilikleri yerine getirmek zorundadırlar.
- Bu tedbir kapsamında, sıralama kriterlerinden 30 puandan az alan başvuru sahipleri uygun olarak değerlendirilmeyip reddedilecektir.
- Yatırım döneminin sonunda, desteklenen yatırımlar, yatırımın kapsamı ile ilgili olan hayvan refahı ve çevre koruma konularındaki ilgili AB standartları ile uyum sağlamalıdır. İlgili ulusal otoriteler tarafından yayımlanacak sertifikalar bu koşulların yerine getirildiğini doğrulamak için kullanılacaktır.

Proje Bütçesi: En az 5.000 Avro - en fazla 500.000 Avro (Önceki çağrılarda 1.000.000 Avro) olmalıdır.

8.2.Destek Oranları

Yararlanıcı tarafından, yukarıda belirtilen alt ve üst sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla, bildirilen uygun harcama tutarının %50-70'i arasında değişen oranlarda kamu katkısını, kalan miktarı ise başvuru sahibinin katkısını oluşturacaktır.

Aşağıda belirtilen durumlarda, kamu katkısı değişmektedir.

- 1) Tüzel kişilikler için kamu katkısı toplam uygun harcama tutarının %50'sidir.
- 2) Gerçek kişiler için kamu katkısı toplam uygun harcama tutarının %55'idir.
- 3) Üretici örgütleri ve üretici örgütünün hâkim ortak (ortaklık payının %50'den fazla) olduğu tüzel kişilikler için kamu katkısı toplam uygun harcama tutarının %60'ıdır.

Yukarıda belirtilen destek oranlarına ek olarak aşağıda belirtilen durumlarda destek oranı artacaktır;

- Destek kararı alındığı tarihte, başvuru sahibinin (başvuru sahibi gerçek kişi ise kendisi, başvuru sahibi üretici örgütü veya hâkim ortağı üretici örgütü olan tüzel kişilik ise temsil ve ilzama yetkili kişi/ kişiler) 40 yaşın altında olması durumunda destek oranı %5 artacaktır.
- Yatırım, dağlık bir alanda yapılıyor ise destek oranı %5 artacaktır.

8.3.Uygun Harcamalar

- Ahırların/ağılların inşası/ genişletilmesi / modernizasyonu,
- Depo binaları ve makine garajlarının inşası ve/veya yenilenmesi,
- Silaj işleme makinesi ve ekipmanı, çiftlikte hayvan yemi hazırlama, muamele, dağıtma ve depolama sistemleri,
- Gübre yönetimi, işleme ve depolamaya yönelik yatırımlar,
- Hayvanlara yönelik ekipman ve tesisler (örneğin tartma, dezenfeksiyon vb.),
- Motorlu taşıtın kendisi hariç, hayvan refahı konusunda AB standartlarına uygun nakliye ekipmanları,
- Sulama sistemleri,
- Sadece mera yönetimine yönelik çit ve kapılar,
- Bilişim teknolojileri ve yazılım da dahil olmak üzere özel teknolojik ekipmanın satın alınması (sürü yönetimi, hayvan kaydı, genel çiftlik yönetimi).

- Başvurulan sektörde kurulu veya kurulacak tüketim tesisin elektrik ihtiyacını karşılamak için yenilenebilir enerji tesislerinin kurulumu

8.4.Mesleki Yeterlilik Kriteri

Başvuru sahibine ait (gerçek kişi olması durumunda kendisi, tüzel kişiliklerde, tüzel kişiliği temsil ve ilzama yetkili olan kişi/kişiler);

- İlgili alanda Diploma
 - 1) Tarım Meslek Liseleri mezunları /Veteriner Sağlık Meslek Liseleri mezunları
 - 2) Gıda, Tarım ve Hayvancılıkla ilgili önlisans programları mezunları
 - 3) Bölüm farkı olmaksızın Ziraat Fakülteleri mezunları
 - 4) Veteriner Fakültesi Mezunları
 - 5) Gıda mühendisliği mezunları
 - 6) Yukarıdakilerden farklı bir lisans programını tamamlamasına rağmen tarım, veteriner, gıda mühendisliği bölümlerinde yüksek lisans ve doktora yapmış olanlar veya
- Sosyal Güvenlik Kurumu İl Müdürlüğünden temin edilen tarım yada ilgili uzmanlık alanında en az 3 yıl çalıştığına dair SGK hizmet dökümü veya
- Aşağıda belirtilen üç belgenin bir arada sunulması gerekmektedir.
 - a) Mesleki yeterliliği sağlayan kişinin en az 3 yıl süreyle hayvan kayıt sistemine kayıtlı olduğunu gösteren belge.
 - b) Hayvan kayıt sistemine kayıtlı olan işletmenin kişinin adına devir veya tescil edildiği tarihi gösteren resmi yazı.
 - c) Söz konusu işletmenin en az 3 yıl aktif olarak faaliyet gösterdiğini kanıtlayan destekleyici belgeler. (Aşı kaydı, müstahsil makbuzu, faturalar, hayvancılık desteklerinden faydalandığını gösteren belgeler vs)

Tablo 5: İpard Programı Sıralama Kriterleri

IPARD Programı Sıralama Kriterleri:

No	Kriter	Kriter Puanı	Maksimum Puan
1	Sektörler	Toplam uygun harcama tutarı;	
	Süt, Kırmızı et ve Yumurta tavukçuluğu sektörleri için;	400.000 Avro'dan fazla ise;	0
		300.000 Avro ile 400.000 Avro (dahil) arasında ise;	10
		200.000 Avro ile 300.000 Avro (dahil) arasında ise;	20
		200.000 Avro'ya eşit ya da 200.000 Avro'dan az ise;	30
	Kanatlı eti sektöründe broyler ve hindi için;	200.000 Avro'dan fazla ise;	0
		150.000 Avro ile 200.000 Avro (dahil) arasında ise;	10
		100.000 Avro ile 150.000 Avro (dahil) arasında ise;	20
		100.000 Avro'ya eşit ya da 100.000 Avro'dan az ise;	30
	Kanatlı eti sektöründe kaz için;	100.000 Avro'dan fazla ise;	0
		60.000 Avro ile 100.000 Avro (dahil) arasında ise;	10
		25.000 Avro ile 60.000 Avro (dahil) arasında ise;	20
		25.000 Avro'ya eşit ya da 25.000 Avro'dan az ise;	30
2	Başvuru sahibi veya tüzel kişiliği temsil ve ilzama yetkili kişiler (tüzel kişilikler için) kadın ise	10	10
3	Başvuru mevcut aktif tarımsal işletmelerin modernizasyonunu kapsıyor ise	20	20
4	Başvuru sahibi yatırım uygulama alanının sahibi ise	10	10
5	Başvuru sahibinin IPARD kapsamında imzalanmış bir sözleşmesi yok ise	10	10
6	Başvuru sahibi gerçek kişi veya üretici örgütü veya üretici örgütünün hâkim ortak (ortaklık payının %50'den fazla) olduğu bir tüzel kişilik ise	20	20
TOPLAM		100	100

ÖNEMLİ NOT: Dokuzuncu çağrı ilanı çerçevesinde, yukarıda belirtilen alt ve üst limitlerin hesaplanmasında Avro kuru 1 Avro= 7,2475 TL olarak kullanılacaktır.